Bulletin No. PAU/2003/F/666/P

ਡੇਅਰੀ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ
ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਹੀ ਖਾਤਾ
Record Book for Dairy Business

ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ
PUNJAB AGRICULTURAL UNIVERSITY, LUDHIANA
ਮੁੱਲ : 10 ਰੁਪਏ

ਡੇਅਰੀ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਹੀ ਖਾਤਾ

Record Book for Dairy Business

Joginder Singh
Sr. Ext. Specialist (FM)-cum-Head

H.S. Dhaliwal
Farm Economist
Deptt. of Economics

ਸੰਚਾਰ, ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਕੇਂਦਰ
Centre for Communication, Languages & Culture
ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ
PUNJAB AGRICULTURAL UNIVERSITY, LUDHIANA

First Edition	:	1993	2000
Second Edition	:	Aug. 2003	2000

Editor

Jagdish Kaur

ਡਾ. ਸਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸੰਚਾਰ, ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਪੀ.ਏ.ਯੂ., ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਲਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ।

ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਨਾਮ (Name of the Farmer) ______________________

ਪਿੰਡ (Village) ______________________

ਬਲਾਕ (Block) ______________________

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ (District) ______________________

ਨੇੜੇ ਦਾ ਕਸਬਾ (Nearest Town)

ਨੇੜੇ ਦਾ ਦੁੱਧ ਖ਼ਰੀਦ ਕੇਂਦਰ (Nearest milk-purchase centre) ______________________

ਲੇਖੇ ਜੋਖੇ ਦਾ ਸਾਲ (Accounting year) ______________________

ਮੁੱਖ ਬੰਦ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ, ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਦਾ ਧੰਦਾ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਬੜੇ ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ । ਆਮ ਫ਼ਸਲਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਵਧੀਆ ਤਾਲਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਗੋਹਾ ਕੂੜਾ ਫ਼ਸਲਾਂ ਲਈ ਖਾਦ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫ਼ਸਲਾਂ ਤੋਂ ਚਾਰਾ, ਦਾਣਾ, ਤੂੜੀ ਆਦਿ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ ਹਨ । ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਦੇ ਧੰਦੇ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਆਮਦਨ ਘਰ ਦੇ ਖ਼ਰਚ ਚਲਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਟ੍ਰੈਕਟਰ, ਲੇਬਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਇਕਸਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਖੇਤੀ ਆਰਥਕ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੀ ਹੈ, ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਕਿੱਤੇ ਅਪਨਾਉਣੇ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ । ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਆਮਦਨ-ਖ਼ਰਚ ਦਾ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜਚੋਲ ਕੇ ਵਾਧੂ ਖ਼ਰਚਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ । ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਕੋਈ ਵੀ ਧੰਦਾ ਚਲਾਉਣਾ ਬੇਲਗਾਮ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ।

ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ-ਇਸਤਰੀਆਂ ਇਸ ਖਾਤੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਡੇਅਰੀ ਧੰਦੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਬਣਾਉਣਗੀਆਂ ।

ਡਾ. ਜਸਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ
ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪਸਾਰ ਸਿੱਖਿਆ

FOREWORD

Punjab farmers have been practising dairy farming from generation to generation since long. It has a complementary relationship with agriculture because cow dung is used as FYM for the crops and in turn the crops provide grain, feed and fodder for the animals. Regualr supplementary income from dairy farming is useful for day-to-day expenses of the farm households. Dairy crop enterprise mix helps in the optimum use of tractor, labour and other resources. The adoption of such enterprises is essential in the era of agrarian crisis in the state. Moreover, it is important that dairy farm accounts may be maintained so that superfluous expenses may be checked and kept under control. Maintaining farm records and accounts is a pre-requisite and an essential condition for successful dairy farming. This "Dairy Record Book" is an endeavour on the part of Punjab Agricultural University to facilitate the maintenance of farm accounts and records by the dairy farmers. I do hope that the dairy farmer will make full use of this book especially the women dairy entrepreneurs. It will certainly help them to cut down the unnecessary cost and increase their income.

(JASPINDER SINGH KOLAR)
Director of Extension Education
PAU, Ludhiana

ਭੂਮਿਕਾ

ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਪੰਜਾਬੀ ਪੇਂਡੂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਕ ਮੁੱਖ ਕਿੱਤਾ ਹੈ । ਇਕ ਆਮ ਕਿਸਾਨ ਇਸ ਕਿੱਤੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਵਾਧਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਦਾਣੇ ਪੱਠੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਤੋਂ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੋਹਾ-ਕੂੜਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਕੁਝ ਇਕ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਧੰਦੇ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਿੱਤੇ ਦੇ ਖ਼ਰਚ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਬਾਰੇ ਪੂਰੇ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲ ਸਕੇਗੀ ਕਿ ਕਿਹੜਾ-ਕਿਹੜਾ ਪਸ਼ੂ, ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਖ਼ੁਰਾਕ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਢੰਗ ਵਧੇਰੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਖ਼ਰਚ-ਆਮਦਨ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨਾ ਰੱਖਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਉਹ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਡੇਅਰੀ ਅਪਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਇਸ ਵਹੀ ਖਾਤੇ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਚੱਜਾ ਤੇ ਲਾਹੇਵੰਦ ਬਣਾ ਸਕਣਗੇ ।

ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ

PREFACE

Dairy farming is the main occupation of rural people in Punjab. An ordinary farmer can supplement their income by adopting this enterprise, because the animal's needs of fodder and grain can be fulfilled easily from Agriculture. On the other hand, cow dung and other wastes can be used to increase the fertility of the soil.

Some of the farmers have adopted this enterprise on the large scale. It is essential to maintain the records about income-expenditure of this business. The dairy record book can help the farmer to know about the particular type of feed liked by different animals, best way to handle the animals and to manage the dairy farm in a better way. Without maintaining income and expenditure record of dairy farm, a farmer cannot even know whether he is in profit or loss.

I am quite confident that dairy farmers would make this enterprise more efficient and profitable by using this dairy record book.

Joginder Singh
Harjeet Singh Dhaliwal

ਵਹੀ ਖਾਤਾ ਭਰਨ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਹਦਾਇਤਾਂ

ਇਹ ਵਹੀ ਖਾਤਾ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਖ਼ਰਚ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਦਾ ਇਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਸ਼ੂ-ਪਾਲਣ ਨੂੰ ਇਕ ਧੰਦੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਪਨਾਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਅਪਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਤੀਹ ਜੂਨ ਤੱਕ ਨੂੰ ਲੇਖਾ ਸਾਲ ਮਿਥਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਸੂਏ ਮੁਤਾਬਕ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਫਾਰਮ ਦੀ ਆਮ ਜਾਣਕਾਰੀ (ਪੰਨਾ 3)

ਇਸ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਅਜਿਹੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡੇਅਰੀ ਧੰਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੁਲ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰੀ ਰਕਬਾ, ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਸਾਧਨ, ਵਹਾਈ ਦਾ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਕਿਰਤ ਦੀ ਹੋਂਦ ਆਦਿ ਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ।

ਇਮਾਰਤਾਂ (ਪੰਨਾ 4)

ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮ ਤੇ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਮੁੱਖ ਅੰਗ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫਾਰਮ ਦੀ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਪਸ਼ੂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ । ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦਾ ਵਰਤਮਾਨ ਮੁੱਲ, ਮਲਬੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਇਮਾਰਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਅੰਦਾਜਨ ਖ਼ਰਚ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜਾ ਲਗਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਮਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੇ ਮੁੱਲ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸਲਾਨਾ ਮੁੱਲ ਕਾਟ, ਕੁਲ ਖ਼ਰਚ ਦਾ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਿੱਸਾ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਅੰਕੜੇ ਬੜੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ।

ਜੇ ਕੋਈ ਇਮਾਰਤ ਜਾਂ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਫ਼ਸਲਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੰਮ-ਕਾਰਾਂ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਖ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਕੰਮ-ਕਾਰਾਂ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿਚ ਹੀ ਇਮਾਰਤ ਜਾਂ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੇ ਹੋਏ ਕੁਲ ਸਲਾਨਾ ਖ਼ਰਚ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਖ਼ੁਰਾਕ ਅਤੇ ਚਾਰੇ (ਪੰਨਾ 4)

ਫਾਰਮ ਉੱਤੇ ਖ਼ੁਰਾਕ ਅਤੇ ਚਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਜੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਘੱਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦਾ ਖ਼ਰਚ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਵਾਧੇ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਆਮਦਨ ਖ਼ਰਚ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ।

ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ (ਪੰਨਾ 5)

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਘਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ ਤੇ ਪਾਲੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੁੱਲ (ਅੰਦਾਜ਼ਨ) ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

INSTRUCTIONS REGARDING FILLING UP OF RECORD BOOK

This record book is a detailed document of income and expenditure which is meant for farmers who have already adopted dairy farming as a main occupation or are willing to adopt it. The period mentioned from 1st July to 30th June in this book is considered as agricultural accounting year. However, it can be changed according to lactation of the animal.

General Information of Farm (Page 3)

This part of the record book contained information about the resources that have direct link with dairy enterprises like total operational area, source of irrigation, source of drought power or ploughing, availability of labour etc. which influence the production of green fodders.

Buildings (Page 4)

This is the main organ/part of investment on dairy farming which provides the information about the animal handling capacity of dairy farm. From the present value of old buildings, value of residue of these buildings and tentative cost of construction of such new buildings, the value of investment on buildings should be estimated.

Annual depreciation cost based on the value of building and machinery is the major part of the total investment on the farm. Therefore, such types of data should be generated very carefully.

If building or machinery of dairy farms are used commonly/jointly for crops and other purpose then time and ratio of buildings and machinery used for different purposes should be noted separately and the annual expenses on buildings and machinery should be divided according to the use for the respective work.

Feed and fodders (Page 4)

If the stock of feed and fodders is surplus in the beginning of the year and deficit at the end of the year then the previous year's expenditure is carried forward to the income of the next year. This is incorrect method of accountancy. Therefore, it is imperative to maintain the record of income and expenditure at the end of the year, keeping in view the increase and decrease of feed and fodder etc. over the beginning of the year.

Details of Animals (Page 5)

In general, there is a appreciation in the value of animal in the initial age; after that it starts depreciating in value. The tentative value of animals reared up at farmer's own farm should be estimated in the beginning and at the end of the year.

ਆਮਦਨ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਦੁੱਧ (ਪੰਨਾ 7)

ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੁੱਧ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਕਿੰਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਸ ਵਹੀ ਖਾਤੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਦਾ ਜੋੜ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪੰਨੇ ਤੇ ਲਿਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ । ਜੇ ਕਿਸਾਨ ਠੀਕ ਸਮਝੇ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਪੰਨੇ ਲਗਾ ਕੇ ਹਰ ਇਕ ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰਾ ਹਿਸਾਬ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੋਹਾ ਰੂੜੀ (ਪੰਨਾ 9)

ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀ ਕਿ ਤਿਮਾਹੀ-ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਹਿਸਾਬ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਗੋਹਾ ਜਾਂ ਰੂੜੀ ਵੇਚੀ ਜਾਵੇ ਉਸ ਤੋਂ ਹੋਈ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਲਿਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ।

ਲਾਗਤਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ (ਪੰਨਾ 11-12)

ਜੇ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਹਰ ਇਕ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ-ਕਿਹੜਾ, ਕਿੰਨਾ ਚਾਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖ਼ੁਰਾਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਰੱਖ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜੇ ਇਕ ਪਸ਼ੂ ਤੋਂ ਹੋਈ ਆਮਦਨ ਦਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ।

ਕਿਰਤ (ਪੰਨਾ 13)

ਜੇ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਕੰਮ ਕਾਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤੀ ਗਈ ਕਿਰਤ ਅਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਪੱਕੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਡੇਅਰੀ ਤੋ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਨੁਪਾਤ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਂ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਰ ਦੀ ਕਿਰਤ ਦਾ ਵੀ, ਭਾੜੇ ਤੇ ਲਾਈ ਕਿਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਮੁੱਲ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਹੋਰ ਖ਼ਰਚ (ਪੰਨਾ 14)

ਡੇਅਰੀ ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਖ਼ਰਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਥੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ (ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਰਤ ਅਧੀਨ) ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਥੇ ਲਿਖ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਬਕਾਇਆ (ਪੰਨਾ 15)

ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਖ਼ਰਚ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਆਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਵਿਚੋਂ ਰਹਿ ਜਾਵੇ । ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਬਕਾਇਆ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਮਦਨ ਜਾਂ ਖ਼ਰਚ ਵਿਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਥੇ ਲਿਖੇ ਗਏ ਬਕਾਇਆ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਕ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹੀ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਸਮੁੱਚੇ ਫਾਰਮ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਖ਼ਰਚ (ਪੰਨਾ 16)

ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਣ ਦਾ ਤਾਂ ਹੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜਚੋਲ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿੱਖੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਸਮੁੱਚੇ ਫਾਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ ਹੋਈ ਖਾਲਸ ਅਤੇ ਨਕਦ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਮੇਲ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਕਿ ਫਾਰਮ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂ ਘੱਟ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ।

Source of income from milk (Page 7)

The production and disposal of milk should be recorded daily on the last pages of this record book and fortnightly, the sum total of milk production and disposal should be written on this page. The farmer can add more pages to this record book to maintain the individual record of all the animals separately.

Cattle Dung (Page 9)

It is not necessary to keep such records quarterly but the earning from selling of cow dung or FYM should be recorded whenever the sale of these items is made.

Details of investment (Pare 11-12)

The type and quantity of feed and fodder fed to the individual animal should be recorded separately if possible. But this is compulsory only when earning from individual animal is to be recorded separately.

Labour (Page 13)

The labour used for different work and the payment made daily, if possible is to be recorded on this book. If permanent labour is also used for the purposes other than dairy farming, then their labour should be estimated and divided according to the proportion of work done by them. Similarly, the value of family labour should be imputed at the rate of casual labour.

Miscellaneous expenses (Page 14)

The details of few miscellaneous expenses incurred on dairy farming are presented here anything if not mentioned earlier, (especially labour charges) should be written at this page.

Balance (Page 15)

It should be carefully noted that no figure relating to the income and expenditure is to be repeated and at the same time none of the figure is to be missed from accounting. If the balance of income and expenditure has been noted earlier, then the balance written here should not be added again. It should be noted only for the sake of memory.

Income and expenditure from whole farm (Page 16)

The benefits of keeping farm/dairy records and accounts are possible only if the lessons from their analysis are learnt and the management of the whole farm is improved in the light of analysis made. Therefore, cash and net income should be matched every year so that it may be ascertained whether the dairy farm business is running into loss or profit as compared to earlier period and the factors responsible for profit or loss.

(ੳ) ਫਾਰਮ ਦੀ ਆਮ ਜਾਣਕਾਰੀ (A) General Information of the Farm

1. *ਰਕਬਾ (ਏਕੜਾਂ ਵਿਚ)* *Area (Acres)*	*ਸੇਂਜੂ* *Irrigated*	*ਬਰਾਨੀ* *Un-irrigated*	*ਕੁੱਲ* *Total*
ਮਾਲਕੀ Total land holding			
ਠੇਕੇ/ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਲਿਆ Leased in			
ਠੇਕੇ/ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਦਿੱਤਾ Leased-out			
ਕੁਲ ਕਾਸ਼ਤ ਵਿਚ Total operational holding			

2. ਸਿੰਜਾਈ ਦਾ ਸਾਧਨ Source of Irrigation ______ ______ — ਸਿੰਜਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ (ਏਕੜ) Irrigation Capacity (Acre) ______ ______

3. ਵਹਾਈ ਦਾ ਸਾਧਨ Source of Draught Power — ਬਲਦ/ਟਰੈਕਟਰ Bullock/Tractor

4. ਡੇਅਰੀ ਲਈ ਕਿਰਤ Human labour for Dairy

ਕਿਰਤ ਦੀ ਕਿਸਮ *Type of Labour*	*ਸਾਲ ਵਿਚ ਫਾਰਮ ਤੇ ਕੰਮ (ਦਿਨ)* *Total working days per year*	*ਕੰਮ ਦੀ ਕਿਸਮ* *Type of work*	*ਕੁਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ (ਸਲਾਨਾ)* *Total Labour (Annual)*
ਘਰ ਦੇ Family Labour			
______			
______			
______			
ਸਾਂਝੀ ਸੀਰੀ Permanent Labour			
______			
______			
______			
ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ Casual Labour			
______			
______			
______			

ਚਾਰਾ (Fodder)

5. ਚਾਰਿਆਂ ਅਧੀਨ ਰਕਬਾ (*Area under fodder crops*)

	ਰਕਬਾ (ਏਕੜ) *Area (acre)*	*ਔਸਤ ਝਾੜ* *Average yield*	*ਸਲਾਨਾ ਪੈਦਾਵਾਰ* *Annual production (Qtls.)*
ਹਾੜ੍ਹੀ Rabi ______			
______			
ਸਾਉਣੀ Kharif ______			
______			

(ਅ) ਪੂੰਜੀ (B) INVESTMENT

I ਇਮਾਰਤਾਂ I. BUILDINGS

	ਸੂਚੀ Particulars	ਰਕਬਾ (ਵਰਗ ਫੁੱਟ) Area (sq. feet)		ਵਰਤਮਾਨ ਮੁੱਲ Present Value	ਬਣਾਉਣ/ਖ਼ਰੀਦ ਦਾ ਵਰ੍ਹਾ Year of Construction/Purchase	ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਉਮਰ (ਸਾਲ) Expected life (yr.)	ਸਲਾਨਾ ਮੁੱਲ ਕਾਟ (ਰੁਪੈ) Depreciation (Rs.)
		ਛਤਿਆ Covered	ਅਣਛਤਿਆ uncovered				
1.	ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਸ਼ੈੱਡ Cattle Shed						
2.	ਖ਼ੁਰਾਕ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਸਟੋਰ Store for Feed & Fooder						
3.	ਤੂੜੀ ਦਾ ਕਮਰਾ Room for Dry Fodder						
4.	ਲੇਬਰ ਲਈ ਕਮਰੇ Labourer's Room						
5.	________________						
	________________						

II ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਅਤੇ ਸੰਦ ਆਦਿ II. MACHINARY & EQUIPMENTS ETC.

		ਹੁਣ ਦਾ ਮੁੱਲ (ਰੁਪੈ) Present Value (Rs.)	ਖ਼ਰੀਦ ਦਾ ਵਰ੍ਹਾ Year of Purchase	ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਉਮਰ (ਸਾਲ) Expected life (Yr.)	ਸਲਾਨਾ ਮੁੱਲ ਕਾਟ (ਰੁਪੈ) Depreciation (Rs.)
1.	ਪਾਣੀ ਦੀ ਮੋਟਰ Electric Motor for Water				
2.	ਕਰੀਮ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ Milk Separator				
3.	ਬਾਲਟੀਆਂ ਆਦਿ Buckets				
4.	ਫੁਟਕਲ Miscellaneous				
5.	________________				

III ਖ਼ੁਰਾਕ ਅਤੇ ਚਾਰੇ III. FEED AND FODDER

	ਸੂਚੀ Particulars	ਸ਼ੁਰੂ ਸਾਲ ਵਿਚ Beginning of the Year			ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ End of the Year			
		ਮਿਕਦਾਰ Quantity	ਦਰ Rate	ਮੁੱਲ (ਰੁਪੈ) Value (Rs.)	ਮਿਕਦਾਰ Quantity	ਦਰ Rate	ਮੁੱਲ (ਰੁਪੈ) Value (Rs.)	ਮੁੱਲ ਵਿਚ ਵਾਧਾ/ਘਾਟਾ (ਰੁਪੈ) Increase/Decrease Value (Rs.)
1.	ਤੂੜੀ Dry Fodder							
2.								
3.								
4.								
5.								

IV ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ VI. DETAILS OF ANIMALS

ਸੂਚੀ Particulars	ਗਿਣਤੀ Nos.	ਉਮਰ Age	ਸੂਆ Lactation Period	ਨਸਲ Breed	ਫਾਰਮ ਤੇ ਪਾਲੇ ਜਾਂ ਮੁੱਲ ਖ਼ਰੀਦੇ Home reared/ purchased	ਮੁੱਲ ਰੁਪੈ Price (Rs.)		ਮੁੱਲ ਵਿਚ ਸਲਾਨਾ ਘਾਟਾ ਵਾਧਾ (ਰੁਪਏ) Annual		ਖ਼ਰੀਦ/ਵੇਚ ਦਾ ਵੇਰਵਾ Details of Purchase/ Sale	ਫੁਟਕਲ Miscella-neous
						ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ Beginning of the Year	ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ End of the Year	Depre-ciation (Rs.)	Appre-ciation (Rs.)		
1. ਦੁਧਾਰੂ ਮੱਝਾਂ Milch Buffaloes											
2. ਦੁਧਾਰੂ ਗਾਵਾਂ Milch Cows											
3. ਬੱਕਰੀਆਂ Goats											
4. ਫੰਡਰ ਮੱਝਾਂ Dry Buffaloes											
5. ਫੰਡਰ ਗਾਵਾਂ Dry Cows											
6. ਝੋਟੇ/ਸਾਨ Bulls											
7. ਬਲਦ Bullocks											
8. ਕੱਟੀਆਂ Buffaloes Female Heifers											
9. ਵੱਛੀਆਂ Cows Female Heifers											
10. ਕੱਟੇ/ਵੱਛੇ Buffaloes male/Cows Male Heifers											
____________________											
____________________								ਕੁੱਲ Total			

ਲਾਗਤ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕਾਟ DEPRECIATION INVESTMENT

	ਮੁੱਲ Price		
	ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ (ਰੁਪਏ) In the beginning of Year	ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ (ਰੁਪਏ) At the end of Year	ਮੁੱਲ ਵਿਚ ਘਾਟਾ/ਵਾਧਾ (ਰੁਪਏ) Increase/Decrease in price (Rs.)
1. ਇਮਾਰਤਾਂ Buildings			
2. ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਅਤੇ ਸੰਦ ਆਦਿ Machinary & Equipments etc.			
3. ਖ਼ੁਰਾਕ ਅਤੇ ਚਾਰੇ ਆਦਿ Feed & Fodder etc.			
4. ਪਸ਼ੂ Animals		ਕੁਲ Total	

ਆਮਦਨ ਦਾ ਵਸੀਲਾ - 1 ਮਾਝਾ ਦੁੱਧ SOURCE OF INCOME - 1 BUFFALO MILK

ਸਾਲ Year ....

ਮਹੀਨਾ Month	ਪੰਦਰਵਾੜਾ Fortnight	ਦੁੱਧ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ Production of Milk		ਘਰੇਲੂ ਖਪਤ Home Consumption ਲਿਟਰ (Litre)	ਵਿਕਰੀ Sale ਭਾਅ/ਲਿਟਰ (ਰੁਪਏ) Price/Lt. (Rs.)	ਕਿਸ ਨੂੰ ਵੇਚਿਆ To whom Sold	ਕੁਲ ਵੱਟਤ Total Return (ਰੁਪਏ) (Rs.)
		ਲਿਟਰ Litre	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Price (Rs.)				
ਜੁਲਾਈ July	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਅਗਸਤ August	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਸਤੰਬਰ September	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਅਕਤੂਬਰ October	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਨਵੰਬਰ November	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਦਸੰਬਰ December	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਜਨਵਰੀ January	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਫ਼ਰਵਰੀ February	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਮਾਰਚ March	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਅਪ੍ਰੈਲ April	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਮਈ May	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਜੂਨ June	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
	ਜੋੜ Total						

ਆਮਦਨ ਦਾ ਵਸੀਲਾ - 2 ਗੋਕਾ ਦੁੱਧ SOURCE OF INCOME - 2 COW MILK

ਸਾਲ Year ....

ਮਹੀਨਾ Month	ਪੰਦਰਵਾੜਾ Fortnight	ਦੁੱਧ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ Production of Milk		ਘਰੇਲੂ ਖਪਤ Home Consumption (ਲਿਟਰ) (Litre)	ਵਿਕਰੀ Sale ਭਾਅ/ਲਿਟਰ (ਰੁਪਏ) Price/Lt. (Rs.)	ਕਿਸ ਨੂੰ ਵੇਚਿਆ To whom Sold	ਕੁਲ ਵੱਟਤ Total Return (ਰੁਪਏ) (Rs.)
		ਲਿਟਰ Litre	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Price (Rs.)				
ਜੁਲਾਈ July	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਅਗਸਤ August	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਸਤੰਬਰ September	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਅਕਤੂਬਰ October	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਨਵੰਬਰ November	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਦਸੰਬਰ December	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਜਨਵਰੀ January	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਫ਼ਰਵਰੀ February	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਮਾਰਚ March	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਅਪ੍ਰੈਲ April	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਮਈ May	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
ਜੂਨ June	ਪਹਿਲਾ 1st ਦੂਜਾ 2nd						
	ਜੋੜ Total						

3. ਗੋਹਾ/ਰੂੜੀ 3. DUNG/MANURE

ਸਮਾਂ Time	ਕੁਲ ਉਤਪਾਦਨ Total Production		ਬਾਲਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤਿਆ Used as Fuel		ਫਾਰਮ ਤੇ ਖਾਦ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤਿਆ Used as FYM		ਵੇਚਿਆ Sale	
	ਮਿਕਦਾਰ (ਟਨ) Qty. (Tonns)	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)	ਮਿਕਦਾਰ (ਟਨ) Qty. (Tonns)	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)	ਮਿਕਦਾਰ (ਟਨ) Qty. (Tonns)	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)	ਮਿਕਦਾਰ (ਟਨ) Qty. (Tonns)	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)
ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ From July to September								
ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ From October to December								
ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਮਾਰਚ ਤੱਕ From January to March								
ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਜੂਨ ਤੱਕ From April to June								

ਇੱਕ ਗੱਡਾ (1 Cart) - ਇਕ ਟਨ (1 tonne)

ਇੱਕ ਟਰਾਲੀ (1 Trolly) - $2\frac{1}{2}$ ਟਨ ($2\frac{1}{2}$ Tonne)

4 ਆਮਦਨ ਦਾ ਸਾਧਨ-ਝੋਟੇ ਸਾਨ੍ਹ ਆਦਿ 4. SOURCE OF INCOME-BUFFALO & COW BULLS ETC.

ਮਹੀਨਾ	ਕਿੰਨੀਆਂ ਮੱਝਾਂ/ਗਾਵਾਂ ਮੇਲੀਆ ਗਈਆਂ No. of Buffaloes/Cows Inseminated		ਇਕ ਵਾਰ ਮੇਲਣ ਦਾ ਮੁੱਲ Rate of single Insemination (ਰੁਪਏ) (Rs.)	ਕੁਲ ਵੱਟਤ Total Income (ਰੁਪਏ) (Rs.)	ਫੁਟਕਲ Miscellaneous
	ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ ਦੀਆਂ At Own Farm	ਬਾਹਰਲੀਆਂ Outside the Farm			
ਜੁਲਾਈ July					
ਅਗਸਤ August					
ਸਤੰਬਰ September					
ਅਕਤੂਬਰ October					
ਨਵੰਬਰ November					
ਦਸੰਬਰ December					
ਜਨਵਰੀ January					
ਫ਼ਰਵਰੀ February					
ਮਾਰਚ March					
ਅਪ੍ਰੈਲ April					
ਮਈ May					
ਜੂਨ June					
	ਜੋੜ Total				

ਕੁਲ ਆਮਦਨ TOTAL INCOME

5. ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਚਮੜੇ ਤੋਂ ਹੋਈ ਆਮਦਨ ________________ ਰੁਪਏ
ੳ. ਸਾਲਾਨਾ ਕੁਲ ਵੱਟਤ (1+2+3+4+5) ________________ ਰੁਪਏ
ਅ) ਘਰ/ਫਾਰਮ ਤੇ ਵਰਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਮੁੱਲ ________________ ਰੁਪਏ
ਕੁਲ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਮੁਲ (ੳ+ਅ) ________________ ਰੁਪਏ

5. Income from Animal Bones and skin ________________ Rs.
a) Annual total income (1+2+3+4+5) ________________ Rs.
b) Value of Farm Privileges ________________ Rs.
Total Production (a+b) ________________ Rs.

ਲਾਗਤ ਦਾ ਵੇਰਵਾ DETAILS OF INVESTMENT

ੳ. ਪੱਠਿਆਂ ਦਾ ਖ਼ਰਚ (A) Expenditure on fodder

ਸਮਾਂ Period	ਸੂਚੀ Particulars	ਦੇਸੀ ਗਾਵਾਂ Local Cows	ਵਲੈਤੀ ਗਾਵਾਂ CB Cows	ਮੱਝਾਂ Buffaloes	1-3 ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਝੋਟੀਆਂ/ਵੱਛੀਆਂ 1-3 Year Buffaloes/Cows Female Heifers	ਕਟੜੂ ਆਦਿ Buffaloes/Cow Male Heifers	ਕੋਈ ਹੋਰ Others	ਜੋੜ Total
ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ From July to September	1. ਚਾਰਾ **Fodder**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
	2. ਕੜਬ, ਤੂੜੀ ਆਦਿ **Dry Fodder**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ From October to December	1. ਚਾਰਾ **Fodder**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
	2. ਕੜਬ, ਤੂੜੀ ਆਦਿ **Dry Fodder**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਮਾਰਚ ਤੱਕ From January to March	1. ਚਾਰਾ **Fodder**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
	2. ਕੜਬ, ਤੂੜੀ ਆਦਿ **Dry Fodder**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਜੂਨ ਤੱਕ From April to June	1. ਚਾਰਾ **Fodder**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
	2. ਕੜਬ, ਤੂੜੀ ਆਦਿ **Dry Fodder**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
	ਸਾਲ ਦਾ ਕੁੱਲ ਖ਼ਰਚ Total Annual Investments							

ਅ. ਦਾਣਾ, ਖਲ੍ਹ ਆਦਿ ਦਾ ਖ਼ਰਚਾ B. EXPENSES OF FEED, OILSEED CAKE, GRAINS ETC.

ਸਮਾਂ Period	ਸੂਚੀ Particulars	ਦੇਸੀ ਗਾਵਾਂ Local Cows	ਵਲੈਤੀ ਗਾਵਾਂ CB Cows	ਮੱਝਾਂ Buffaloes	1-3 ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਝੋਟੀਆਂ/ਵੱਛੀਆਂ 1-3 Year Buffaloes/Cows Female Heifers	ਕਟੜੂ ਆਦਿ Buffaloes/Cow Male Heifers	ਕੋਈ ਹੋਰ Others	ਜੋੜ Total
ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ From July to September	1. ਦਾਣਾ **Grains**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
	2. ਖਲ **Oilseed Cake**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
	3. ਮਸਾਲੇ **Mineral mixtures**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ From October to December	1. ਦਾਣਾ **Grains**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
	2. ਖਲ **Oilseed Cake**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
	3. ਮਸਾਲੇ **Mineral mixtures**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਮਾਰਚ ਤੱਕ From January to March	1. ਦਾਣਾ **Grains**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
	2. ਖਲ **Oilseed Cake**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
	3. ਮਸਾਲੇ **Mineral mixtures**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਜੂਨ ਤੱਕ From April to June	1. ਦਾਣਾ **Grains**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
	2. ਖਲ **Oilseed Cake**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
	3. ਮਸਾਲੇ **Mineral mixtures**							
	ਮਾਤਰਾ (ਕੁਇੰਟਲ) Qty. (Qtls.)							
	ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ) Value (Rs.)							
	ਸਾਲ ਦਾ ਕੁੱਲ ਖ਼ਰਚਾ (ਰੁਪਏ) Total Annual Expenses (Rs.)							

ੲ. ਕਿਰਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ C. LABOUR USED

ਮਹੀਨਾ Month	ਕਿਰਤੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਆਦਮੀ/ਔਰਤ/ਬੱਚਾ Type of Labout Male/Female/ Child	ਚਾਰਾ ਕੱਟ ਕੇ ਲਿਆਉਣਾ (ਘੰਟੇ) Harvesting of fodder (Hrs.)	ਚਾਰੇ ਦੀ ਢੋਆ ਢੁਆਈ ਲਈ (ਘੰਟੇ) Transportation of fodder (Hrs.)	ਕੁਤਰਾ ਕਰਨਾ (ਘੰਟੇ) Chaff cutting of fodder (Hrs.)	ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾਉਣਾ/ਸੰਨੀ ਕਰਨਾ (ਘੰਟੇ) Feeding the Feed & fodder to the animal	ਚਰਾਉਣਾ (ਘੰਟੇ) Grazing (Hrs.)	ਦੁੱਧ ਚੋਣਾ (ਘੰਟੇ) Milking (Hrs.)	ਦੁੱਧ ਦਾ ਮੰਡੀਕਰਣ (ਘੰਟੇ) Marketing of Milk (Hrs.)	ਸਫਾਈ ਕਰਨਾ ਪਾਣੀ ਡਾਹੁਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਖਭਾਲ ਆਦਿ (ਘੰਟੇ) Cleaning Cattle Shed/Animals Giving water & etc. (Hrs.)	ਕੁੱਲ ਸਮਾਂ (ਘੰਟੇ) Total Time (Hrs.)	ਮਜ਼ਦੂਰੀ (ਰੁਪਏ) Labour (Rs.) (Hrs.)	ਫੁਟਕਲ Miscelle-neous (Rs.)
ਜੁਲਾਈ July												
ਅਗਸਤ August												
ਸਤੰਬਰ September												
ਅਕਤੂਬਰ October												
ਨਵੰਬਰ November												
ਦਸੰਬਰ December												
ਜਨਵਰੀ January												
ਫ਼ਰਵਰੀ February												
ਮਾਰਚ March												
ਅਪ੍ਰੈਲ April												
ਮਈ May												
ਜੂਨ June												

ਸ. ਹੋਰ ਖ਼ਰਚ (ਰੁਪਏ) D. MISCELLANEOUS EXPENSES (RUPEES)

ਵੇਰਵਾ Detail	ਜੁਲਾਈ July	ਅਗਸਤ Aug.	ਸਤੰਬਰ Sep.	ਅਕਤੂਬਰ Oct.	ਨਵੰਬਰ Nov.	ਦਸੰਬਰ Dec.	ਜਨਵਰੀ Jan.	ਫ਼ਰਵਰੀ Feb.	ਮਾਰਚ March	ਅਪ੍ਰੈਲ April	ਮਈ May	ਜੂਨ June	ਜੋੜ Total
1. ਸਫ਼ਾਈ ਦਾ ਖ਼ਰਚ Cleaning Charges													
2. ਡੰਗਰ ਡਾਕਟਰੀ Vety. Expenses													
3. ਮੱਝਾਂ/ਗਾਵਾਂ ਲਵਾਉਣ ਦਾ ਖ਼ਰਚ Buff/Cows Insemination Charges													
4. ਡੀਜ਼ਲ, ਤੇਲ ਦਾ ਖ਼ਰਚ Diesal & Oil expenses etc.													
5. ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਬਿਲ Electricity Bill													
6. ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ Charges of Machinery													
7. ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਮੰਡੀਕਰਣ ਤੇ ਲਾਗਤ Marketing charges of animals													
8. ਡੇਅਰੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ Repair of Dairy Buildings and Machinery													
9. ਤਰਖਾਣ/ਲੁਹਾਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ Payment made to carpenter/ Blacksmith etc.													
ਜੋੜ Total													

ਕੁਲ ਖ਼ਰਚ (1+2+3+4+5+6+7+8+9) = ____________________ ਰੁਪਏ

Total Expenses (1+2+3+4+5+6+7+8+9) = ____________________ Rs.

ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦੇਣ ਦਾ ਬਕਾਇਆ BALANCE AT THE END OF THE YEAR

ਰਸੀਦ ਨੰਬਰ *Receipt No.*	*ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ* *Receipts to be obtained*			*ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਦਾਇਗੀਆਂ* *Payments to be made*	
	ਵੇਰਵਾ *Detail*	*ਰਕਮ (ਰੁਪਏ)* *Amount (Rs.)*	*ਰਸੀਦ ਨੰਬਰ* *Receipt No.*	*ਵੇਰਵਾ* *Detail*	*ਰਕਮ (ਰੁਪਏ)* *Amount (Rs.)*
ਜੋੜ Total			ਜੋੜ Total		

ਸਮੁੱਚੇ ਫਾਰਮ ਤੋਂ ਸਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਖ਼ਰਚ
TOTAL ANNUAL FARM INCOME & EXPENDITURE

ਰੁਪਏ (Rs.)

1. **ਆਮਦਨ Income**

ੳ) ਕੁੱਲ ਨਕਦ ਆਮਦਨ (ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ) ____________________
a) Total cash income (from sale)

ਅ) ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ____________________
b) Receipts to be obtained

ੲ) ਘਰ ਅਤੇ ਫਾਰਮ ਤੇ ਵਰਤੀ ਉਪਜ ਦਾ ਮੁੱਲ ____________________
c) Value of Farm Privileges

ਸ) ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ____________________
d) Appreciation in the value of resources

ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ (ੳ+ਅ+ੲ+ਸ) ____________________
Total Income (a+b+c+d)

2. **ਖ਼ਰਚ Expenditure**

ੳ) ਕੁੱਲ ਨਕਦ ਖ਼ਰਚ ____________________
a) Total cash expenses

ਅ) ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ____________________
b) Payments to be made

ੲ) ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿਚ ਘਾਟਾ ____________________
c) Depreciation in the value of resources

ਸ) ਕੁੱਲ ਖ਼ਰਚ (ੳ+ਅ+ੲ) ____________________
d) Total expenses (a+b+c)

ਖਾਲਸ ਨਕਦ ਆਮਦਨ (1ੳ-2ੳ) ____________________
Net cash income (1a-2a)

ਖਾਲਸ ਆਮਦਨ (ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ-ਕੁੱਲ ਖ਼ਰਚ) ____________________
Net income (Total Income-Total Expenses)

ਖ਼ਰਚ - ਆਮਦਨ ਖਾਤਾ
INCOME-EXPENDITURE ACCOUNT

ਖ਼ਰਚ Expenditure			ਆਮਦਨ Income		
ਮਿਤੀ Date	ਵੇਰਵਾ Detail	ਰਕਮ (ਰੁਪਏ) Amount (Rs.)	ਮਿਤੀ Date	ਵੇਰਵਾ Detail	ਰਕਮ (ਰੁਪਏ) Amount (Rs.)

ਖ਼ਰਚ - ਆਮਦਨ ਖਾਤਾ
INCOME-EXPENDITURE ACCOUNT

ਖ਼ਰਚ Expenditure			ਆਮਦਨ Income		
ਮਿਤੀ Date	ਵੇਰਵਾ Detail	ਰਕਮ (ਰੁਪਏ) Amount (Rs.)	ਮਿਤੀ Date	ਵੇਰਵਾ Detail	ਰਕਮ (ਰੁਪਏ) Amount (Rs.)

ਖ਼ਰਚ - ਆਮਦਨ ਖਾਤਾ

INCOME-EXPENDITURE ACCOUNT

ਖ਼ਰਚ Expenditure			ਆਮਦਨ Income		
ਮਿਤੀ Date	ਵੇਰਵਾ Detail	ਰਕਮ (ਰੁਪਏ) Amount (Rs.)	ਮਿਤੀ Date	ਵੇਰਵਾ Detail	ਰਕਮ (ਰੁਪਏ) Amount (Rs.)

ਖ਼ਰਚ - ਆਮਦਨ ਖਾਤਾ

INCOME-EXPENDITURE ACCOUNT

ਖ਼ਰਚ Expenditure			ਆਮਦਨ Income		
ਮਿਤੀ Date	ਵੇਰਵਾ Detail	ਰਕਮ (ਰੁਪਏ) Amount (Rs.)	ਮਿਤੀ Date	ਵੇਰਵਾ Detail	ਰਕਮ (ਰੁਪਏ) Amount (Rs.)

ਸੁਝਾਅ SUGGESTIONS

ਸੁਝਾਅ SUGGESTIONS